

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
ФАКУЛЬТЕТ ЦИВІЛЬНОЇ ТА ГОСПОДАРСЬКОЇ ЮСТИЦІЇ
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА
КАФЕДРА ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ПАТЕНТНОЇ ЮСТИЦІЇ

ШЕРЕШЕВСЬКІ ЦИВІЛІСТИЧНІ ЧИТАННЯ: ЗАХИСТ ПРАВ ПРИВАТНОЇ ОСОБИ В УМОВАХ ВІЙНИ

*МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської наукової конференції*

*Одеса,
3 грудня 2025 року*

Одеса
Фенікс
2025

За загальною редакцією
доктора юридичних наук, професора *Є. Харитонова*

Упорядники-укладачі:

Давидова Ірина Віталівна – д.ю.н., проф. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», проф.;
Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;
Павлова Вікторія Георгіївна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;
Лешикова Єлизавета Сергіївна – лаборант кафедри цивільного права НУ «ОЮА».

Організаційний комітет Всеукраїнської наукової конференції:

Харитонов Євген Олегович – д.ю.н., завідувач кафедри цивільного права НУ «ОЮА», член-кореспондент НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України, проф.;
Давидова Ірина Віталівна – д.ю.н., проф. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», проф.;
Зубар Володимир Михайлович – к.ю.н., проф. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;
Кривенко Юлія Василівна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;
Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;
Павлова Вікторія Георгіївна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;
Матійко Микола Володимирович – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;
Лешикова Єлизавета Сергіївна – лаборант кафедри цивільного права НУ «ОЮА».

Матеріали видано в авторській редакції.

Повну відповідальність за достовірність і якість поданого матеріалу несуть учасники Всеукраїнської наукової конференції та їхні наукові керівники, які рекомендували ці матеріали до друку.

III 49 **Шерешевські цивілістичні читання: захист прав приватної особи в умовах війни** : матеріали Всеукр. наук. конф. (Одеса, 3 груд. 2025 р.) [Електронне видання] / за заг. ред. Є. Харитонова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2025. – 250 с. – Режим доступу: ...
ISBN 978-617-8763-00-8

Збірник містить результати наукових досліджень, присвячених питанням захисту прав приватної особи. У виданні представлено актуальні теоретичні та прикладні напрацювання, що висвітлюють питання окремих аспектів захисту прав приватної особи, удосконалення механізму правового регулювання, створення нових правових інститутів, доповнення чинних нормативно-правових актів, що своєю чергою додатково актуалізує оновлення цивільного законодавства на підґрунті загального концепту приватного права.

Збірник адресовано студентам, викладачам, науковцям і всім, хто цікавиться теорією, практикою, історією та перспективами розвитку правової науки.

УДК 347.1/7

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	8
<i>Аврамова Ольга Євгенівна</i> ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ ПРИ ВИСЕЛЕННІ В УМОВАХ ВІЙНИ	9
<i>Адамова Олена Семенівна</i> ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ОСІБ В УМОВАХ ЦИВІЛЬНОГО ШЛЮБУ: УМОВИ ВОЄННОГО ЧАСУ	13
<i>Бабич Ірина Григорівна</i> ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ У СЕРЕДНЬОВІЧНОМУ ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ	16
<i>Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна</i> НЕЛЕГАЛЬНІ КРЕДИТОРИ ЯК ЗАГРОЗА БЕЗПЕЦІ ОНЛАЙН-КРЕДИТНИХ ПРАВОВІДНОСИН	20
<i>Білошкурський Микола Миколайович</i> ЗАСТОСУВАННЯ САНКЦІЙ У ПОРЯДКУ П. 1-1 Ч. 1 СТ. 4 ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО САНКЦІЇ» У КОНТЕКСТІ ПОРУШЕННЯ ПРАВА ПРИВАТНОЇ ОСОБИ НА МИРНЕ ВОЛОДІННЯ МАЙНОМ	22
<i>Бойко Кароліна Романівна</i> КОНФІСКАЦІЯ МАЙНА: ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	28
<i>Боярчук Михайло Вікторович</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ СУРОГАТНОГО МАТЕРИНСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	32
<i>Булеца Сібілла Богданівна</i> ДИДЖИТАЛІЗАЦІЯ ТА ЗАХИСТ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ	35
<i>Василевська Надія Станіславівна</i> ПРАВО НА БІОЛОГІЧНЕ БАТЬКІВСТВО/МАТЕРИНСТВО В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	40
<i>Ващак Владислав Анатолійович</i> ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ПРАВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ПРИ УКЛАДЕННІ ЕЛЕКТРОННИХ КРЕДИТНИХ ДОГОВОРІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	44
<i>Галупова Лариса Ігорівна, Мартинюк Іван Вікторович</i> МЕДІАЦІЯ ЯК СПОСІБ БАЛАНСУВАННЯ ПРИВАТНИХ ІНТЕРЕСІВ У КОНФЛІКТАХ ЩОДО ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	48
<i>Глиняна Катерина Михайлівна</i> ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ МІЖНАРОДНОЇ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ	52

*Глиняна Катерина Михайлівна,
кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська
юридична академія»*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ МІЖНАРОДНОЇ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ

Діти, як найбільш вразлива категорія цивільного населення, в умовах збройних конфліктів потребують спеціального і посиленого захисту. Міжнародне гуманітарне право передбачає комплексну систему норм, спрямовану на збереження життя, здоров'я, гідності та прав дітей у період війни. Женевські конвенції 1949 року, їх Додаткові протоколи та інші міжнародні акти закріплюють особливий правовий статус дітей, передбачаючи їх захист як обов'язковий стандарт поведінки для держав і міжнародних організацій. Женевська конвенція IV (1949 р.) встановлює принцип загального захисту цивільного населення, при цьому діти виділяються як особлива група, що має першочергове право на допомогу та гуманне поводження [1, с. 34].

Держави-учасниці повинні сприяти безперешкодному постачанню продуктів харчування, медикаментів та іншої гуманітарної допомоги дітям під час конфлікту (ст. 23 IV Конвенції) [2, с. 47]. У всіх діях, що стосуються дітей під час війни, перевага має надаватися найкращим інтересам дитини, що передбачає захист життя, освіти, родинних зв'язків і гуманного поводження.

Однак реальна ефективність цих стандартів залежить від політичної волі, ефективності механізмів контролю та притягнення до відповідальності за порушення міжнародних норм.

Інституціоналізація міжнародного захисту дітей у конфліктних зонах є одним із найважливіших досягнень міжнародного права XX–XXI століть.

Міжнародні акти забезпечують комплексний захист дітей від основних загроз війни: фізичного насильства, вербування до збройних формувань, сексуальної експлуатації, втрати доступу до освіти та медицини.

Положення цих актів є обов'язковими для держав-учасниць і є стандартом поведінки у сучасних міжнародних і неміжнародних конфліктах.

IV Женевська конвенція про захист цивільного населення (1949 р.) визначає дітей як особливо вразливу групу серед цивільного населення. Так, забороняє насильство над дітьми, примусову депортацію, тортури і жорстоке поводження [1, с. 34], також ст. 24 встановлює обов'язок створення особливих зон безпеки для захисту дітей, вагітних жінок та матерів із маленькими дітьми.

Під час окупації забороняється зміна статусу дітей, їх усиновлення або переміщення на територію окупаційної держави [1, с. 51], що є абсолютно недопустимим і визнається як злочин.

Крім того, необхідно звернути увагу на Конвенцію про права дитини, яка є універсальним актом захисту прав дітей у мирний і воєнний час. Згідно з положеннями Конвенції, а саме ст. 38 наголошує, що держава зобов'язана дотримуватися норм міжнародного гуманітарного права щодо дітей; забороняється вербування осіб до 15 років; визначається необхідність реабілітації дітей, які стали жертвами конфліктів [4, с. 39].

Факультативний протокол щодо участі дітей у збройних конфліктах (2000 р.) підвищив мінімальний вік залучення до збройних формувань до 18 років і встановив, що держава має вживати всіх можливих заходів для запобігання вербуванню неповнолітніх, та встановлює зобов'язання щодо демобілізації дітей-солдатів та їх соціальної реінтеграції [5, с. 53].

Міжнародні акти, спрямовані на захист дітей у війнах, створюють багаторівневу та комплексну правову основу, яка має глобальний характер.

Їх ефективність залежить від своєчасної імплементації державами, реального функціонування механізмів моніторингу та готовності міжнародної спільноти до притягнення порушників до відповідальності.

У сучасних умовах необхідно зміцнювати правові інструменти захисту дітей, особливо у зв'язку з новими загрозами, такими як гібридні війни, масові переміщення та кібервійна.

Воєнний стан радикально змінює звичний порядок забезпечення і реалізації прав дитини. Хоча міжнародні документи проголошують незмінність базових прав навіть у надзвичайних умовах, на практиці реалізація цих прав зазнає обмежень через бойові дії, гуманітарні кризи, руйнування інфраструктури.

Аналіз специфіки реалізації прав дітей у період воєнного стану дозволяє краще зрозуміти, які механізми потрібні для ефективного

захисту дитинства в екстремальних обставинах. Так, основний акцент сьогодення це право дитини на життя і безпеку, яке є одним із так званих непорушних прав, яке не може бути обмежене ні за яких обставин (стаття 6 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права) [6, с. 34]. Захист життя дітей має бути пріоритетом під час усіх воєнних операцій. В Україні, за даними ООН, лише у 2022 році понад 500 дітей загинули внаслідок бойових дій [7, с. 51].

Держава має вживати активних заходів для евакуації дітей із зон бойових дій, створення гуманітарних коридорів і надання притулку. Особливої уваги потребує право на медичну допомогу, яка залишається обов'язком держави навіть під час війни (стаття 24 Конвенції про права дитини) [5, с. 62]. Порушення права на охорону здоров'я може призвести до найгірших наслідків як для дітей, так і для дорослих. Міжнародне право вимагає від держав і гуманітарних організацій першочергового забезпечення дітей продуктами харчування, медикаментами, водою та безпечним житлом [2, с. 71].

Держава і міжнародна спільнота мають вживати всіх можливих заходів для забезпечення реальної можливості дітей користуватися своїми правами, особливо в умовах збройного конфлікту. Забезпечення прав дітей у період війни є одним із головних критеріїв дотримання міжнародного гуманітарного права.

У період збройних конфліктів діти стають найбільш вразливою категорією населення, тому міжнародне співтовариство розробило спеціальні механізми для моніторингу, контролю й притягнення до відповідальності за порушення їхніх прав.

Ефективність міжнародних механізмів контролю прямо впливає на можливість реального захисту дітей в умовах війни. Так, багато повноважень у цій сфері покладено на органи ООН у сфері захисту прав дітей у збройних конфліктах. Спеціальний представник Генерального секретаря ООН з питань дітей і збройних конфліктів зобов'язаний координувати міжнародні зусилля у виявленні та припиненні порушень прав дітей [8, с. 34]. Крім того, він звітує перед Радою Безпеки ООН щорічно про шість найсерйозніших порушень прав дітей: вербування, убивства, сексуальне насильство, викрадення, напади на школи й лікарні, відмову в доступі до гуманітарної допомоги [9, с. 47].

Механізми міжнародного контролю за дотриманням прав дітей у період війни є комплексною системою, що охоплює глобальні, регіо-

нальні та національні інституції. Їх завданням є не тільки моніторинг та збір доказів, але й притягнення до відповідальності осіб, винних у злочинах проти дітей.

Подальший розвиток технологій, посилення координації між ООН, регіональними судами та правозахисними НДО відкриває нові можливості для забезпечення реального захисту дитинства у світі.

Захист прав дітей в умовах сучасних збройних конфліктів є надзвичайно складним завданням. Незважаючи на існування численних міжнародних договорів і механізмів, виклики глобальної безпеки, зміни характеру воєн і політичні бар'єри серйозно ускладнюють ефективну реалізацію прав дітей.

Сучасні збройні конфлікти ускладнили реалізацію прав дітей, зробили традиційні механізми захисту менш ефективними.

Відповіддю на нові виклики має стати системне посилення міжнародних і регіональних механізмів захисту дітей, створення спеціалізованого правосуддя, використання інноваційних технологій і активне залучення громадянського суспільства. Тільки через комплексний підхід можна забезпечити реальний захист прав дитини в умовах війни.

Таким чином, удосконалення міжнародної системи захисту прав дітей в умовах воєнних конфліктів вимагає комплексного підходу, що включає реформування механізмів відповідальності, розвиток гуманітарної дипломатії, активізацію роботи громадянського суспільства та застосування інноваційних технологій у сфері моніторингу й захисту дитинства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конвенція про захист цивільного населення під час війни. ООН; Конвенція, Проект, Угода від 12.08.1949. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text.

2. Sandoz Y., Swinarski C., Zimmermann B. Commentary on the Additional Protocols of 8 June 1977 to the Geneva Conventions of 12 August 1949. Geneva: ICRC, 1987. P. 47.

3. Женевські конвенції: актуальні роз'яснення щодо порушення норм міжнародного права. PAEW, 2023. URL: <https://ukraine-oss.com/zhenevski-konvencziyi-aktualni-rozysnennyyashhodo-porushennyya-norm-mizhnarodnogo-prava>.

4. UN General Assembly. Convention on the Rights of the Child (1989). New York: United Nations, 1989. P. 39.

5. UN General Assembly. Optional Protocol on the Involvement of Children in Armed Conflict (2000). New York: United Nations, 2000. P. 53.

6. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, від 16 грудня 1966. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

7. UN Human Rights Monitoring Mission in Ukraine. Report on Civilian Casualties 2022. – Kyiv: OHCHR, 2022. P. 51.

8. UN General Assembly. Special Representative of the Secretary-General for Children and Armed Conflict: Mandate and Reports. – New York: United Nations, 2023. P. 34.

9. UN Security Council. Report of the Secretary-General on Children and Armed Conflict (A/77/895–S/2023/363). New York: United Nations, 2023. P. 47.

*Гнатюк Дмитро Володимирович,
аспірант кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська
юридична академія»*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ УКЛАДАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДОГОВОРУ ДАРУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Проблематика укладання і реалізації договору дарування в умовах воєнного стану набуває виняткового практичного і науково-правового значення в умовах тривалого збройного конфлікту на території України. Договір дарування як безоплатний правочин, що спрямований на передачу права власності або іншого майнового права одним суб'єктом іншому, регулюється нормами ЦК України і має свої особливості при застосуванні в надзвичайних ситуаціях та під час воєнного стану. У зв'язку із цим виникає низка питань: як впливає правовий режим воєнного стану на можливість укладення та посвідчення договорів дарування; чи змінюється режим держреєстрації майнових прав; які ризики щодо оскарження і нівелювання дарувань (удавані правочини, тиск, помилкова передача тощо) виникають у воєнний час; які процесуально-практичні інструменти захисту сторін та рекомендації з мінімізації ризиків. Ця доповідь має на меті комплексно проаналізувати правове регулювання, практику судів та наукові позиції щодо означених проблем і запропонувати конкретні рекомендації для практиків і законодавства.

Договір дарування в цивільно-правовому регулюванні визначається в ЦК України; ключові положення щодо укладення, форм і на-